

Sammanfattning

Fråga om en arbetsgivare i städbranschen åsidosatte förhandlingskyldighet enligt 13 § medbestämmandelagen i samband med förändring av en arbetstagares arbetsförhållanden. Vidare fråga bl.a. om arbetsgivaren har vidtagit en stridsåtgärd i strid mot 41 a § medbestämmandelagen genom att, efter arbetstagarorganisations blockad mot visst arbete, göra avdrag från den berörde arbetstagarens lön.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2007-12-05
StockholmDom nr 94/07
Mål nr A 97/07**KÄRANDE**

Lunds sjukhussektion av SAC, c/o Malmö social och vårdsyndikat av SAC syndikalisterna, Box 17575, 200 10 MALMÖ
Ombud: Peter Jacobsson, Malmö social och vårdsyndikat av SAC, samma adress

SVARANDE

1. Almega Tjänsteförbunden, Box 55545, 102 04 STOCKHOLM
2. ISS Facility Services AB, 556410-3280, Box 47635, 117 94 STOCKHOLM
Ombud för båda: arbetsrättsjuristen Peter Lindgren, Almega AB, Box 55545, 102 04 STOCKHOLM

SAKEN

skadestånd på grund av olovlig stridsåtgärd m.m.

ISS Facility Service AB bedriver verksamhet med fastighetsskötsel, bl.a. städarbete. Bolaget är bundet av kollektivavtal med Svenska Kommunalarbetsförbundet.

M.L. och Y.H. är anställda hos bolaget som lokalvårdare med placering vid Lunds sjukhus. De är medlemmar i Lunds sjukhussektion av SAC (hädanefter driftsektionen).

Mellan parterna har uppkommit tvist huruvida bolaget *dels* har vidtagit en olovlig stridsåtgärd genom att göra avdrag från M.L:s månadslön för januari 2006, *dels* har åsidosatt sin förhandlingsskyldighet enligt medbestämmandelagen i samband med att Y.H. i januari 2006 placerades på ett annat städområde än det där han tidigare arbetat. Mellan parterna har också uppkommit tvist huruvida Almega Tjänsteförbunden har medverkat i en olovlig stridsåtgärd. De olika tvisterna har handlagts gemensamt i en rättegång.

Driftsektionen har väckt talan i Arbetsdomstolen mot arbetsgivarparterna och har yrkat att Arbetsdomstolen ska

1. förplikta bolaget att till driftsektionen, avseende bolagets åtgärder rörande Y.H., utge allmänt skadestånd med 20 000 kr för brott mot primär förhandlingsskyldighet enligt 13 § medbestämmandelagen och med 20 000 kr för åsidosättande av förhandlingsskyldighet enligt 10 § samma lag,

2. förplikta bolaget att till driftsektionen, avseende bolagets åtgärder rörande M.L., utge allmänt skadestånd dels med 250 000 kr för brott mot 41 a § medbestämmandelagen, dels med 100 000 kr för brott mot varselskyldigheten enligt 45 § medbestämmandelagen,

3. förplikta bolaget att till M.L. utge 7 693 kr avseende innehållen lön för perioden den 11 – 25 januari 2007, samt

4. förplikta Almega Tjänsteförbunden att utge allmänt skadestånd med 100 000 kr för brott mot 42 § medbestämmandelagen.

Driftsektionen har vidare yrkat ränta enligt 6 § räntelagen på de allmänna skadestånden från dagen för delgivning av stämningen, den 26 april 2007, och på lönebeloppet fr.o.m. den 25 februari 2007 till dess full betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt samtliga yrkanden. Det lönebeloppet och ränteyrkandena har vitsordats som skäligen i och för sig. Beträffande driftsektionens yrkande om allmänt skadestånd för brott mot varselskyldigheten har arbetsgivarparterna i första hand yrkat att detta ska avvisas.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Driftsektionen

Twisten med anknytning till Y.H.

Y.H. arbetade under hösten 2006 med städning på sjukhusets akutavdelning. Han fick den 7 december 2006 besked om att han skulle omplaceras till den s.k. storstädningsgruppen, som hade hela sjukhuset som arbetsområde. Omplaceringen genomfördes den 18 januari 2007. Förändringen inriktade sig enbart på Y.H., varför åtgärden särskilt angick hans arbetsförhållanden. Åtgärden innebar en viktigare förändring av dessa arbetsförhållanden och den hade därför bort föregås av primär förhandling enligt 13 § medbestämmandelagen.

Beträffande de omständigheter som medför att omplaceringen är att anse som en viktigare förändring av Y.H:s arbetsförhållanden kan sägas följande. I sitt arbete med placering på akutavdelningen hade han sitt eget städområde. Själva arbetet bestod i s.k. regelmässig städning av utrymmena på avdelningen. I hans arbete med placering på storstädningsavdelningen bestod arbetet i städning av delvis annat slag. De olika typerna av städningsarbete finns beskrivna i generella instruktioner som gäller för arbetet inom sjukhuset. På storstädningsgruppen innebar arbetet huvudsakligen att utföra sådant städningsarbete som andra inte hann med. Det handlade ofta om golvvård med maskinhjälp. Omplaceringen till storstädningsgruppen innebar att Y.H. skildes från arbetsgemenskapen med kamraterna på akutavdelningen och alltså fick arbeta med andra anställda. Städområdet blev större och omfattade i princip hela sjukhuset.

Y.H. förflyttades mot sin vilja. Förflyttningen ledde till att det gjordes en protestlista, som undertecknades av en stor del av personalen på akutavdelningen.

Med anledning av förflyttningen av Y.H. påkallade driftsektionen förhandling med bolaget. Förhandling ägde rum den 22 januari och den 26 februari 2007. Vid förhandlingarna efterlyste driftsektionen besked från bolaget om vad som var skälet till förflyttningen av Y.H. Bolaget motiverade åtgärden bara med att säga att bolaget hade vidtagit åtgärden med stöd av sin rätt att leda och fördela arbetet. Något sakligt motiv angavs alltså inte. Genom att inte vilja diskutera åtgärden närmare än som skedde åsidosatte bolaget sin förhandlingsskyldighet enligt medbestämmandelagen.

Bolaget har på grund av det anförda ådragit sig skadeståndsskyldighet för åsidosättande i två hänseenden av sin förhandlingsskyldighet enligt medbestämmandelagen.

Twisten med anknytning till M.L:s förhållanden

Sedan början av år 2006 har driftsektionen haft en konflikt med bolaget om medlemmarnas städområden. I samband med detta har driftsektionen påkallat förhandling om bolagets inspektioner av städområdena och har därvid krävt att inspektionerna ska göras i närvaro av en vald facklig företrädare. Detta motsatte sig bolaget. Bl.a. vägrade bolaget att låta en facklig företrädare vara närvarande vid inspektion av medlemmen M.L:s arbete.

Konflikten ledde till att driftsektionen den 11 december 2006 varslade om stridsåtgärder i form av blockad. Stridsåtgärdena skulle träda i kraft den 19 december 2006 och avsåg blockad mot arbete under övervakning av arbetsinspektör/teamledare eller liknande inspektörer i arbetsledande position. Stridsåtgärdena omfattade endast M.L:s arbete.

Den 11 januari 2007 avsåg bolaget att genomföra inspektion av M.L:s arbete. Denne vägrade då utföra arbetet med hänvisning till det utfärdade varslet om blockad. Bolagets företrädare förklarade att M.L. inte skulle få lön om han inte utförde arbetet. M.L. lämnade då arbetsplatsen.

Dagen därpå, den 12 januari 2007, skulle bolaget återigen inspektera M.L:s arbete. Han vägrade då arbeta med hänvisning till att arbetet var föremål för blockad. Bolagets företrädare framhöll att han inte skulle få lön så länge han inte utförde anvisat arbete. M.L. svarade att bolaget antingen kunde låta en facklig representant vara med under inspektionen eller anvisa honom annat arbete. När bolagets företrädare inte ville göra någotdera sade M.L. att han skulle stanna kvar i arbetsplatsens personalrum under återstoden av arbetstiden och att bolaget var välkommet att anvisa honom vilket arbete som helst som inte omfattades av driftsektionens stridsåtgärd.

Händelsen den 12 januari upprepades varje dag under tiden den 15–19 och den 22–25 januari 2007. Bolaget har senare, vid löneutbetalningen i februari,

underlåtit att utbetala lön för perioden den 11–25 januari och har då betecknat perioden som olovlig frånvaro.

Vid en lokal förhandling den 25 januari 2007 sökte parterna få till stånd en lösning på konflikten. Förhandlingen avslutades i oenighet. Driftsektionen hade varslat om stridsåtgärder mot en annan av bolagets kunder, Nordea AB. Under förhandlingen erbjöd bolaget sig att utbetala M.L:s innehållna lön om varslat mot Nordea AB drogs tillbaka.

Det inträffade innebar att bolaget på flera sätt bröt mot medbestämmandelagen. Genom att göra löneavdrag för tiden den 12–25 januari 2007 har bolaget vidtagit en stridsåtgärd som strider mot 41 a § medbestämmandelagen. Syftet med bolagets stridsåtgärd var att utöva påtryckning mot driftsektionen i den pågående konflikten om städarbetet. Stridsåtgärden var inte varslad, varför bolaget bröt även mot varselskyldigheten i 45 § medbestämmandelagen. Det kan tilläggas att löneavdraget för den 11 januari 2007 – då M.L. inte stod till förfogande för arbete – visserligen inte utgjorde någon otillåten stridsåtgärd, men att däremot hotet om avdrag för den dagen utgjorde en sådan. Driftsektionen vill framhålla att frågan om varselskyldighet faktiskt berördes under parternas tvisteförhandlingar, varför bolagets avvisningsyrkande i den delen saknar fog.

Eftersom M.L. under tiden den 12 – 25 januari 2007 stod till förfogande för allt annat arbete än det som var föremål för blockad bör han vara berättigad till lön för den tiden. Lönebeloppet uppgår till 7 693 kr.

Almega Tjänsteförbunden kände till löneavdragen i förväg. Organisationen har understött bolagets otillåtna stridsåtgärd och har därmed brutit mot 42 § medbestämmandelagen med skadeståndsansvar som följd.

Arbetsgivarparterna

Tvisten med anknytning till Y.H.

Det var klagomål från sjukhusledningen som föranledde förflyttningen av Y.H. från akutavdelningen till storstädningsgruppen. Åtgärden innebar ingen egentlig förändring för honom. Det var fråga om samma arbetsuppgifter som tidigare, låt vara inom ett större städ område, och förflyttningen påverkade varken hans lön eller hans arbetstider. Någon omplacering i rättslig mening var det inte fråga om. Det kan tilläggas att Y.H. först accepterade åtgärden, även om han därefter ångrade sig.

Bolaget bestrider att det förelåg primär förhandlingsskyldighet inför beslutet om förflyttning av Y.H. Det var inte fråga om någon omplacering eller viktigare förändring av annat slag beträffande hans arbetsförhållanden. Dessutom bestrids att det skulle ha förelegat förhandlingsskyldighet mot bakgrund av att han först accepterade förflyttningen.

Det är riktigt att bolaget i samband med de lokala förhandlingarna rörande Y.H. motiverade förflyttningen av honom enbart med att bolaget hade rätt att

vidta åtgärden genom sin rätt att leda och fördela arbetet. Bolaget önskade då inte gå in på det bakomliggande skälet utan valde att stödja sig på arbetsledningsrätten. Det har inte förelegat någon skyldighet för bolaget att vid förhandlingarna motivera åtgärden närmare än så. Bolaget har alltså inte åsidosatt sin förhandlingsskyldighet i detta sammanhang.

Tvisten med anknytning till M.L:s förhållanden

Det hade tidigare förekommit en konflikt mellan bolaget och driftsektionen om städorrådenas storlek. Nu uppkom en ytterligare konflikt mot bakgrund av att bolaget inte kunde acceptera att all inspektion av städarbetet skulle ske i facklig närvaro. Konflikten ledde till att driftsektionen den 11 december 2007 utfärdade ett varsel som gällde blockad mot allt övervakat arbete och som gällde enbart M.L.

Det är riktigt att bolaget under de av driftsektionen angivna dagarna ville inspektera M.L:s arbete och att han då vägrade arbeta med hänvisning till blockaden. Det är också riktigt att han den 11 januari 2007 gick hem och att han de övriga dagarna stannade han kvar på arbetsplatsen. Huruvida han fanns kvar på arbetsplatsen eller ej saknar dock betydelse från rättslig synpunkt.

Det var inte möjligt för bolaget att anvisa M.L. andra arbetsuppgifter. Bolaget ville ju inspektera hans arbete, och med hans inställning fanns det därmed inget alternativ. Det betyder att han inte stod till förfogande för arbete och därmed inte heller är berättigad till lön för den aktuella tiden.

Det löneavdrag som gjordes utgjorde ingen stridsåtgärd, utan var en naturlig följd av den vidtagna stridsåtgärden som ju innebar att han inte utförde sitt arbete. Om det hade varit fråga om en stridsåtgärd hade den för övrigt inte varit stridande mot 41 a § medbestämmandelagen, eftersom det inte var fråga om lön som var intjänad redan när blockaden inleddes.

Eftersom det inte var fråga om någon stridsåtgärd har bolaget inte heller åsidosatt någon skyldighet att varsla. Frågan om brott mot varselskyldigheten berördes för övrigt inte vid parternas tvisteförhandlingar. Yrkandet i den delen ska därför avvisas.

Det är i och för sig riktigt att Almega Tjänsteförbunden understödde bolaget i samband med blockaden och löneavdraget. Men eftersom löneavdraget inte utgjorde någon stridsåtgärd från bolagets sida, har Almega Tjänsteförbunden inte brutit mot 42 § medbestämmandelagen.

Domskäl

Domstolen har i målet att ta ställning i två skilda tvister mellan parterna. Den ena tvisten gäller frågor om bolagets förhandlingsskyldighet i samband med att driftsektionens medlem Y.H. förflyttades från sjukhusets akutavdelning till storstädningssgruppen. Den andra tvisten gäller i huvudsak frågan om

bolaget har vidtagit en otillåten stridsåtgärd i samband med driftsektionens blockad mot visst arbete som bedrevs av driftsektionens medlem M.L.

Twisten med anknytning till Y.H.

Driftsektionen har gjort gällande att bolaget åsidosatte förhandlingsskyldigheten enligt 13 § medbestämmandelagen i samband med förflyttningen av Y.H. Bolagets uppfattning är att beslutet inte avsåg en sådan fråga som omfattas av primär förhandlingsskyldighet.

11 § medbestämmandelagen innebär att en arbetsgivare är skyldig att ta initiativ till förhandling med arbetstagarorganisation innan han beslutar bl.a. om viktigare förändring av arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör organisationen. Bestämmelsen gäller endast i förhållande till arbetstagarorganisation med vilken arbetsgivaren står i kollektivavtalsförhållande. Den kompletteras av 13 § medbestämmandelagen, vilken innebär bl.a. att förhandlingsskyldighet enligt 11 § föreligger även i förhållande till annan arbetstagarorganisation, om beslutet gäller en fråga som särskilt angår arbets- eller anställningsförhållandena för en arbetstagare som tillhör den organisationen.

I fråga om arbetsgivarens skyldighet att ta initiativ till förhandling före beslut som avser enbart enskilda arbetstagare eller grupp av arbetstagare gäller enligt lagmotiven att den primära förhandlingsskyldigheten föreligger när frågan är av sådan beskaffenhet att man typiskt sett bör räkna med att vederbörande arbetstagarorganisation vill förhandla. I motiven anges vidare bl.a. följande. Ingrepp i den enskildes arbets- och anställningsförhållanden som inte är enbart tillfälliga och inte heller i övrigt är av mindre betydelse hör in under förhandlingsskyldigheten. Omplacering av en arbetstagare från en uppgift till en annan omfattas av förhandlingsskyldigheten men även omflyttning för viss period, när den inte är helt kort och görs enbart för att tillfälligt täcka ett arbetskraftsbehov som har uppstått till följd av sjukfrånvaro eller liknande (se prop. 1975/76:105 bil. 1 s. 354).

I fråga om Y.H:s förflyttning från städarbete på sjukhusets akutavdelning till arbete på storstädningsgruppen kan konstateras att den inte medförde några förändringar i hans lönevillkor och arbetstider. Arbetsuppgifterna bestod även på storstädningsgruppen i städarbete, men det framgår av utredningen i målet att uppgifternas karaktär var av delvis annat slag än tidigare. Städningen bedrevs i större utsträckning med hjälp av maskiner, exempelvis för golvvården, och framför allt förändrades Y.H:s förhållanden på det sättet att arbetet bedrevs inom hela sjukhuset. Förändringen innebar också att han inte längre tillhörde arbetsgemenskapen på en viss avdelning inom sjukhuset. Förhållandena har enligt domstolens mening varit sådana att bolagets beslut i fråga om Y.H:s placering avsåg en sådan viktigare förändring av hans arbetsförhållanden som avses i medbestämmandelagen. Det betyder att bolaget i princip var skyldigt att förhandla med driftsektionen innan beslutet fattades. Det saknar för frågan om denna förhandlingsskyldighet betydelse huruvida Y.H. inledningsvis samtyckte till placeringen på storstädningsgruppen.

Det anförda betyder att bolaget åsidosatte sin förhandlingsskyldighet enligt 13 § medbestämmandelagen. Skadeståndet för detta bör bestämmas till det av driftsektionen yrkade beloppet, 20 000 kr.

Driftsektionen har vidare gjort gällande att bolaget åsidosatte sin förhandlingsskyldighet i samband med de lokala förhandlingarna den 22 januari och den 26 februari 2007 rörande den verkställda omplaceringen av Y.H. Driftsektionen har därvid anført att bolaget vid förhandlingarna inte hade rätt att som motiv för omplaceringen endast hänvisa till att bolaget hade valt att omplacera honom med utnyttjande av sin arbetsledningsrätt. Vad driftsektionen menar är att det hade ålegat bolaget att även redovisa de egentliga motiven för omplaceringen.

Av utredningen framgår att ämnet för de angivna lokala förhandlingarna var att driftsektionen ansåg att bolaget hade ådragit sig skadeståndsskyldighet genom beslutet att omplacera Y.H. Förhandlingarna hade med andra ord karaktären av tvisteförhandling. Vad som ålåg bolaget vid förhandlingen var mot den bakgrunden att redovisa de rättsliga argument som var av betydelse för bolagets rätt att omplacera honom. Som arbetsgivarparterna har anført förelåg det däremot ingen skyldighet för bolaget att i det sammanhanget ange de närmare bevekelsegrunderna för beslutet. Det anförda betyder att bolaget inte har åsidosatt sin förhandlingsskyldighet. Driftsektionens yrkande om skadestånd kan i denna del alltså inte bifallas.

Twisten med anknytning till M.L:s förhållanden

Den omedelbara bakgrunden till tvisten i denna del är att driftsektionen den 19 december 2006 utlöste en stridsåtgärd i form av blockad mot M.L:s arbete om och i den mån detta arbete skulle inspekteras av bolagets företrädare. När M.L. under tiden den 11–25 januari 2007 skulle utföra städarbete och fann att han skulle inspekteras av bolagets företrädare lade han ned arbetet. Bolaget har därefter i samband med löneutbetalningen i februari 2007 gjort löneavdrag för de dagar i januari då M.L. inte arbetat.

Beträffande först frågan om lön till M.L. har driftsektionen som domstolen uppfattat saken gjort gällande att han skulle vara berättigad till lön för den aktuella tiden helt enkelt därför att han har stått till bolagets förfogande för arbete genom att vara villig att utföra varje normal arbetsuppgift som inte var föremål för inspektion. Denna uppfattning kan domstolen inte instämma i. Eftersom bolaget faktiskt önskade inspektera M.L:s arbete innebar hans inställning att han inte stod till förfogande för något arbete. Han är därför inte berättigad till lön för de dagar då han under blockaden befann sig på arbetsplatsen utan att utföra arbete.

Driftsektionen har gjort gällande att bolagets löneavdrag utgjorde en stridsåtgärd som vidtagits i strid mot bestämmelserna i 41 a § medbestämmandelagen. Bolagets löneavdrag vid löneutbetalningen i februari – efter det att blockaden upphört – utgjorde emellertid inte en åtgärd som hade karaktären av en stridsåtgärd. Åtgärden var helt enkelt en rättsenlig konsekvens av att

M.L. inte hade utfört arbete. Rättsläget under en arbetsinställelse innebär nämligen att arbetsgivarens och arbetstagarens ömsesidiga skyldigheter och rättigheter suspenderas. Arbetstagaren kan under konflikten avhålla sig från arbete utan att han därmed anses bryta mot sin arbetskyldighet enligt anställningsavtalet, och arbetsgivaren behöver inte utge någon lön för konflikttiden (se AD 1980 nr 94 med hänvisningar). Det kan tilläggas att bolagets löneavdrag, även om det skulle ha varit att betrakta som en stridsåtgärd, under alla förhållanden inte hade varit stridande mot 41 a § medbestämmandelagen. Löneavdraget avsåg ju enbart den tid då M.L. på grund av den utlösta blockaden inte hade utfört arbete. Löneavdraget avsåg alltså inte sådan intjänad lön som avses i den bestämmelsen, utan innebar tvärtom att bolaget inte betalade ut sådan lön som inte var intjänad.

Eftersom bolagets löneavdrag inte utgjorde någon stridsåtgärd, har bolaget inte varit skyldigt att varsla om åtgärden. Av samma skäl kan domstolen inte heller finna att Almega Tjänsteförbunden genom sitt agerande har brutit mot medbestämmandelagen.

Sammanfattning, rättegångskostnader

Vad domstolen har kommit fram till i det föregående innebär att driftsektionens talan kan bifallas endast såvitt gäller skadestånd för brott mot 13 § medbestämmandelagen. Vid denna utgång bör arbetsgivarparterna anses som huvudsakligen vinnande part. Deras rätt till ersättning för rättegångskostnader bör emellertid enligt 18 kap. 4 § rättegångsbalken begränsas till att gälla två tredjedelar av det yrkade beloppet, vars skälighet i och för sig inte har satts i fråga av driftsektionen.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förpliktar ISS Facility Services AB att till Lunds sjukhussektion av SAC utge allmänt skadestånd med tjugotusen (20 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 26 april 2007 till dess betalning sker.
2. Arbetsdomstolen avslår i övrigt den talan som förts av Lunds sjukhussektion av SAC.
3. Arbetsdomstolen förpliktar Lunds sjukhussektion av SAC att utge ersättning för arbetsgivarparternas rättegångskostnader med fyrtyotvåusen-åttahundrasextiosex (42 866) kr, varav 40 000 kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Marianne Jenryd, Kurt Eriksson, Claes Frankhammar, Ulf Perbeck, Susanna Gideonsson och Lars E. Rabenius.
Enhälligt.

Sekreterare: Inge-Marie Nilsson